

СЕКЦІЯ 8

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО, ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА І ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОЗНАВСТВА

Керівник секції: завідувач кафедри міжнародного та європейського права,
д. ю. н., доцент О. В. Бігняк

Секретар секції: асистент кафедри міжнародного та європейського права
В. В. Музика

АРАКЕЛЯН МІНАС РАМЗЕСОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
перший проректор, професор кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, заслужений юрист України*

АДВОКАТУРА УКРАЇНИ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В юридичній літературі розроблені різні концепції визначення природи адвокатури як інституту громадянського суспільства. Серед них особливо виділяється кілька концепцій адвокатури як соціального інституту [6].

Однією з найбільш поширених концепцій, що сформувалася ще в XVI-XVIII ст. була так звана нігілістична концепція, прихильники якої не визнають публічне значення діяльності адвокатури. Відповідно до цієї концепції адвокат є цинічним і корисливим тлумачем норм права, просто заробляє на чужих проблемах. Ця концепція в сучасних умовах зазнала серйозних змін.

Наступною концепцією, що визначає природу інституту адвокатури є етатистська концепція, заснована на одноіменній (етатистською) концепції права. В рамках цієї концепції інститут адвокатури розглядається як складова частина державного апарату, що обумовлено головним завданням, яке полягає в реалізації функції держави. Адвокат зі стороною обвинувачення сприяє встановленню істини по конкретній справі. Ця концепція отримала найбільший розвиток у радянський період, коли адвокатура обслуговувала інтереси Радянської соціалістичної держави.

Розроблено також, так звана, підприємницька концепція адвокатури, згідно з якою адвокати виступають в якості підприємців, що надають оплатну послугу за відповідну правову допомогу. Адвокатура розглядається як об'єднання осіб, що надають юридичні послуги на підприємницькій основі.

Відповідно до соціальної концепції, адвокатура розглядається як соціальний інститут на думку Н.О. Обловацької, специфічного характеру, визнаного надати професійну допомогу громадянам при вирішенні їхніх суперечок і взаємин як з іншими громадянами, так і з державою [4].

Саме соціальна концепція лягла в основу Закону «Про адвокатуру» 1992 року, а пізніше, вже більш розроблений Закон 2012 року «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», з наступними доповненнями та змінами 2016, 2019 і 2020 рр. [1].

Інститут адвокатури є особливим елементом правозахисної системи громадянського суспільства, оскільки багато в чому він визначає соціальне і практичне значення всієї правозахисної системи будь-якого суспільства. Цей інститут виступає в якості реального інструменту, за допомогою якого, в рамках демократичного суспільства, громадяни знаходять реальну можливість щодо захисту своїх прав і свобод людини і громадянина.

Адвокатура як незалежна публічна організація професійних юристів покликана брати участь у здійсненні правосуддя і надавати на професійній основі кваліфіковану правову допомогу, виконуючи покладену на неї публічно-правову функцію, працюючи в цілому на інтереси громадянського суспільства і кожної особистості.

Сучасна українська держава зацікавлена в тому, щоб адвокатура була ефективним і високопрофесійним інститутом, так як рівень її розвитку є індикатором стану демократії в суспільстві і однією з ознак реальної захищеності прав і свобод людини і громадянина. Поряд з цим, принцип незалежності адвокатури від держави є необхідною умовою довіри людини в захисті його прав і свобод і ключовим принципом системи стримувань і противаг демократичної держави і громадянського суспільства. В сучасних умовах на передній план виходить питання про забезпечення незалежності адвоката, який передбачає створення умов для його вільної професійної діяльності.

В даний час інститут адвокатури є особливий, чітко визначений правовими характеристиками, громадський інститут, який поєднує в собі риси професійної, громадської, корпоративної організації зі специфічними організаційно-правовими основами функціонування відповідно до параметрів сучасної гуманітарної правозахисної ідеї. Саме тому престиж адвокатури та ефективність її діяльності безпосередньо пов'язані з становищем людини в громадянському суспільстві та правовій державі, зі ставленням суспільства до фундаментальних принципів демократії і законності.

Інститут адвокатури в правозахисній системі, як діючий елемент громадянського суспільства виступає в двох іпостасях. По-перше, цей інститут допомагає державі в реалізації проголошених прав і свобод людини і громадянина. По-друге, він виступає в якості інструменту

захисту прав і свобод, а також інтересів людини і громадянина в разі їх порушення.

В даному контексті виявляються особлива правова природа і особливий статус інституту адвокатури, що полягає в тому, що він виступає як сполучна ланка між державою і громадянином, що є необхідною умовою функціонування правозахисної системи сучасного суспільства. Він забезпечує баланс інтересів держави і громадянського суспільства.

Унікальність правової природи і, відповідно, статусу адвокатури також проявляється в його значенні та ролі в здійсненні правосуддя. Адвокатура, як безпосередній учасник процесу формування громадянського суспільства, на думку Д.В. Ануфрієва, здійснює свої публічно-правові функції, тим самим сприяє здійсненню правосуддя, дотримання законності, поваги до прав честі і гідності людей. Через здійснення функцій адвокатури, в тому числі реалізуються публічно-політичні інтереси суспільства, що представляє сукупність рівноправних і рівнозобов'язаних громадян держави, ґрунтують свою життєдіяльність на демократичних принципах, загальнолюдських цінностях і традиціях [3].

На думку С.Я. Фурси, «ефективним засобом захисту прав і свобод є звернення за їх судовим захистом. Але дуже важливу роль в такому випадку відіграє право на отримання кваліфікованої юридично допомоги. Право на кваліфіковану юридичну допомогу, як суб'єктивне право – це гарантована законом можливість особи отримувати необхідну йому допомогу від осіб, що володіють спеціальними юридичними знаннями, вміннями і навичками, що дозволяють людині ефективно захищати і відстоювати свої права і законні інтереси» [2].

Правова допомога, яка надається адвокатами, має різні прояви. Вона може або врівноважувати державну форму підтримки правопорядку (наприклад, правова допомога учасникам кримінального або адміністративного процесу), або доповнювати її (наприклад, правова допомога учасникам цивільного або господарського процесу), або бути самодостатньою формою підтримання правопорядку, спрямованої на правове врегулювання поведінки суб'єктів права в різних суспільних відносинах.

Крім того, на думку С.В. Прилуцького, будучи активним учасником механізму правозастосування, і, більш того, займаючи самостійне місце в механізмі правосуддя, адвокатура виконує важливу функцію громадського контролю в цій сфері. Самостійна і принципова правова позиція окремого адвоката у конкретній справі стає основою цілісної і незалежної позиції всієї адвокатської організації на існуючий режим законності [5].

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» ВВР, 2013, №27

2. Адвокатура України: навч. посіб. у 2 кн./ за ред. д.ю.н., проф. Фурси С.Я. – К, КНТ, 2007, кн.1 – с.99
3. Ануфриев Д.В. Адвокатура как институт гражданского общества: автореф. дис. на соискание научного звания к.ю.н., 2005, с. 26
4. Обловацька Н.О. // Адвокат: загальнодерж. період. вид. – 2011 – №10 – с.37-40
5. Прилуцький С.В. Адвокатура як інститут громадянського суспільства в умовах становлення правової держави/ С.В. Прилуцького / Бюлетень Міністерства юстиції України – 2010- № 12 – с.53
6. Смирнов В.Н. Адвокатура и власть: история взаимоотношений / Смирнов В.Н. – 2004 -. 197-174

Ключові слова: адвокатура, адвокат, громадянське суспільство, права і свободи, демократичні інститути.

Ключевые слова: адвокатура, адвокат, гражданское общество, права и свободы, демократические институты.

Key words: advocacy, lawyer, civil society, rights and freedoms, democratic institutions.

СУРІЛОВА ОЛЕНА ОЛЕКСІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, професор*

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ АДАПТАЦІЇ ДО ГЛОБАЛЬНОЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ДОСВІД ЄС

Незважаючи на всі заходи з попередження зміни клімату прийняті людством починаючи з середини ХХ ст., серед яких розроблення програм дослідження глобальних атмосферних процесів (1967 р., Шапсгольм), прийняття декларації про недопущення потенційної антропогенної зміни клімату (1979 р., Женева) прийняття Рамкової конвенції зі зміни клімату (1992 р., Ріо-де-Жанейро), підписання Кіотського протоколу до Рамкової конвенції зі зміни клімату (1997 р., Кіото), підписання Паризької угоди (2015 р., Париж), точка неповернення пройдена. Попри всі зусилля, спрямовані на скорочення викидів парникових газів, запровадження сучасних енергетичних технологій та підвищення енергоефективності зміна клімату перетворилася на один з найскладніших викликів ХХІ сторіччя. Про це свідчать і результати 25 конференції ООН зі зміни клімату, що відбулася у 2019 р. в Мадриді [1]. Тому сьогодні актуальною є проблема адаптації до зміни клімату. Адаптація представляє собою глобальний виклик в іє ключовим компонентом довгострокового глобального реагування на зміну клімату в цілях захисту людей, засобів до існування та екосистем. Адаптація до змін клімату є важливою складовою розвитку будь-якої країни. Держави взяли на себе зобов'язання щодо розробки та посилення адаптацій-